

Polemični toni na okrogli mizi o najboljših ali najuspešnejših slovenskih alpinistih leta 1998 – od leve proti desne Tomaž Humar, Tadej Golob, Miha Lamprecht, Andrej Štremfelj, Tone Škarja

Foto: Marjan Raztresen

zadnja leta izrodila, saj je namesto priložnosti za afirmacijo alpinizma ta dogodek priložnost za nov škandal v tej sferi gorniške dejavnosti. Po njegovem mnenju niti ocenjevalni kriteriji pri nas niso več normalni, če Tomažu Humarju za tako izjemen vzpon, kakršnega je opravil v El Capitanu, v kategorizaciji ne podelijo mednarodnega razreda ali ga podelijo le izjemoma.

NAČELNIK KA IZ TRSTA?

Vsaj še trije so se oglasili v tej razpravi: alpinist **Marjan Kovač** je menil, da bi prihodnja leta morda nazive za najuspešnejšega ali najboljšega podeljevali po alpinističnih kategorijah in ne za alpinizem v celoti, Marko

Prezelj, ki ga je očitno zbudila pripomba nekega novinarja, češ da je vsaj dvema kolegoma, Švabu in Humarju, ukradel naziv, je prepričan, da se je treba najprej natančno dogovoriti, za kaj komu podelijo neko priznanje, šele potem pa naj bi ga podelili, in Erik Švab, ki se nad spremembo prvotne odločitve sploh ni pritoževal, ampak se je – ne ve se, ali v šali ali zares – ponudil, da postane načelnik Komisije za alpinizem pri PZS, če člani komisije iz matične domovine res ne morejo najti nikogar in ga je treba iskati v Italiji.

Po obrazih in pogovorih prisotnih ni bilo mogoče ugotoviti, ali je ta razprava kaj koristila pri razreševanju slovenskega alpinističnega gordijskega vozla. Bližnji dogodki bodo to pokazali.

16. TEČAJ ZA VODNIKE NEPALSKE PLANINSKE ORGANIZACIJE – NMA

VARNEJŠE NEVARNE ŠERPOVSKE POTI

Nepalska planinska organizacija (NMA) je v letu 1998 organizirala 16. tečaj za vodnike svoje organizacije. Tudi za izvedbo tega tečaja je povabila k sodelovanju naše inštruktorje. Odbor pri KOTG v PZS, ki skrbi za sodelovanje z NMA na področju izobraževanja njihovih vodnikov, je po znanem postopku izbral naše inštruktorje.

V Nepal so lani potovali inštruktorji **Boris Strmšek**, kandidat za gorskega vodnika PZS, **Matjaž Ferjančič**, alpinistični inštruktor, **Anda Perdan**, zdravnica, in **Roman Robas**, mednarodni gorski vodnik, vodja tečaja.

V Nepal so se nam pridružili nepalski inštruktorji in kuhinjska ekipa s sirdarjem, ki je bil hkrati pomočnik vodje tečaja in odgovoren za prenose opreme in hrane ter odnose med udeleženci tečaja in domačini.

PETNAJST NOVIH IZPRAŠANIH VODNIKOV

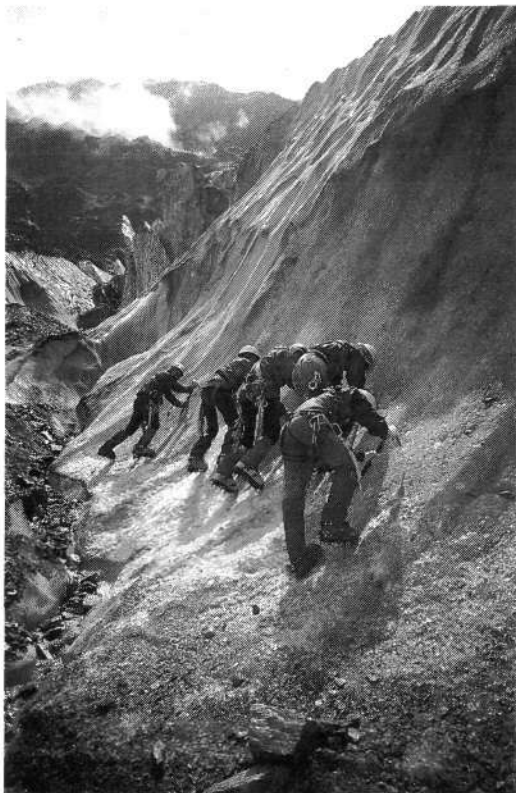
Čas tečaja je določila NMA. Odločili so se za čas pred iztekom monsunskega deževja od 10. septembra do 19. oktobra. O času tečaja se vedno znova pogovarjamo in dogovarjamo. Idealnega termina praktično skoraj ni možno izbrati zaradi zaposlenosti tečajnikov in tudi inštruktorjev. To bi bil čas pred deževjem ali po njem, ko je vreme v gorah lepo. Tako je tudi lani na izvedbo programa vplivalo vreme, zlasti v visokih gorah. Za kraj tečaja so po dveh letih spet izbrali Manang, kjer stoji šolska zgradba.

Pouk v predavalnici v Katmanduju

Pred našim odhodom iz Ljubljane v Nepal smo poslali na NMA natančen časovni program in vsebine vseh tem tečaja, zbrane v učbeniku. Snov je usklajena s programom za vodnike mednarodne planinske organizacije UIAA. Tako je bilo dogovorjeno med NMA in našimi predstavniki v času prejšnjega tečaja, to pa je zelo zahteven in obširen program.

Takoj po našem prihodu v Katmandu smo skupaj določili natančen potek tečaja, ki smo ga potem prilagajali trenutnim situacijam le zaradi vremenskih razmer. Upoštevati smo seveda morali tudi siceršnje življenjske

Učenje uporabe derez in cepina v ledu

in druge navade tečajnikov. Zavedali smo se, da je naša pomoč nepalskim planincem učenje planinskih veščin in ne spreminjanje njihovih običajnih življenjskih navad.

Za ta tečaj je NMA med več kandidati izbrala 16 udeležencev in med njimi tokrat prvič tudi enega tujca – Francoza.

Žal se je NMA tokrat odločila, da smo potovali v Manang inštruktorji in tečajniki ločeno. Naše prigovarjanje, da je skupen pohod še kako potreben in pomemben za učenje nekaterih veščin hoje, bivanja, komunikacij, orientacije itd., je bilo zaman. Pojasnili so nam, da so tako manjši stroški tečaja.

Tečaj smo razdelili v štiri dele: teoretični in praktični del v Katmanduju, pohod iz Katmanduja v Manang, predavanja in praktično delo v Manangu in v gorah nad Manangom ter vrnitev v Katmandu. Sproti in na koncu tečaja smo inštruktorji ocenjevali prizadevanja ter pridobljeno teoretično in praktično znanje tečajnikov. Pri tem so nam bili v veliko pomoč doma pripravljene testi in s tem v veliki meri izključene subjektivne ocene.

S posebno pozornostjo smo inštruktorji pri učenju in vežbanju upoštevali zelo velike razlike v šolski izobrazbi ter predhodnih planinskih znanjih in izkušnjah tečajnikov. Nekateri tečajniki so bili popolni planinski začetniki. Na koncu tečaja smo tečajnike po znanju razvrstili

v tri skupine. Na koncu le en tečajnik ni izpolnil vseh pogojev za pozitivno oceno.

NMA je bila tudi tokrat zadovoljna z našim delom. Njeni predstavniki so izrazili željo za nadaljevanje sodelovanja. Za izvedbo tečajev so še vedno v dilemi glede časa in krajev tečajev. Niso povsem prepričani, da je Manang optimalna rešitev.

***

Našo pot v Nepal je letos omogočila KOTG pri PZS in naslednji darovalci opreme in denarja: Alpina, Žiri; Bayer Pharma, Ljubljana; Beti, Metlika; BVS, Novo mesto; Droga, Portorož; Dumo, Ig; Elkroj, Mozirje; Iglu, Ljubljana; Iskra-Zmaj, Ljubljana; ITU Ljubljana; Lek, Ljubljana; Marmor, Hotavlje; Medex, Ljubljana; Mobitel, Ljubljana; NEC, Ptuj; Planika Kranj; Porenta nahrbtniki, Škofja Loka; Promontana, Kranj; Salus, Ljubljana; Sanolabor, Ljubljana; Simps, Trzin; Termopol, Sovodenj; Tosama, Domžale; TIK Kobarid; 3M, Ljubljana; Vita, Trebnje; Vrh, Trzič.

Roman Robas

PRVA SREČANJA PODGORCEV S PRAVIMI GORAMI

Inštruktorji našega alpinističnega odseka smo do sedaj že dvakrat sodelovali v Šoli za vodnike nepalske planinske organizacije: sredi osemdesetih sta bila tam **Ljubo Hansel** in **Tone Golnar**, leta '92 pa sem imel srečo, da sem tudi sam obiskal te kraje in šolo. Letos maja me je poklical Roman Robas in me spet povabil k sodelovanju. Povabilo sem z veseljem sprejel.

Številni gorniki se že od prejšnjega stoletja naprej lotevajo himalajskih vrhov, od katerih je večina najvišjih in najmarkantnejših že osvojena. V zadnjem obdobju so poleg osvajanja vrhov v Himalaji izredno popularni trekkingi. Takšna popotovanja zajemajo, vsaj kar se Nepala tiče, hojo med riževimi polji, čez potoke in reke, po ozkih dolinah, skozi pisane vasi in vlažen pragozd, navzgor in navzdol, pogosto pa prečkamo tudi visoke prelaze med čudovitimi vrhovi, ki jih pokrivata sneg in led. Na enem od najbolj znanih trekkingov, okoli Anapurn, prečkamo sedlo Thorong, ki je 5416 metrov visoko, kar je precej višje kakor najvišji vrh Alp Mont Blanc (4807 m). In ker ogromno ljudi vsako leto obišče Nepal zaradi trekkingov in odprav na vrhove, je potrebno tudi precej ljudi, domačinov, ki vodijo, pomagajo voditi ali pa delajo kot nosači na trekkingih in odpravah. Visoke gore skrivajo v sebi nevarnosti, ki pogosto zahtevajo človeška življenja, predvsem zaradi neizkušenosti in pomanjkljivega znanja, zato že skoraj 20 let poteka v Nepalju izobraževanje, na katerem se Nepalci učijo preživetja v gorah in osnov gorskega vodništva. Šolo so leta 1979 ustanovili slovenski gorniki.

Sicer je treba priznati, da med slovenskimi inštruktorji alpinizma ni pretiranega zanimanja za sodelovanje v tej šoli, razlog pa je verjetno pomanjkljivo znanje angleščine in tudi pomanjkanje samozaupanja. Takšen tečaj je pravzaprav zelo podoben našim alpinističnim šolam, v katerih sodeluje večina inštruktorjev, le v nekoliko krajšem času je treba tečajnike naučiti osnov

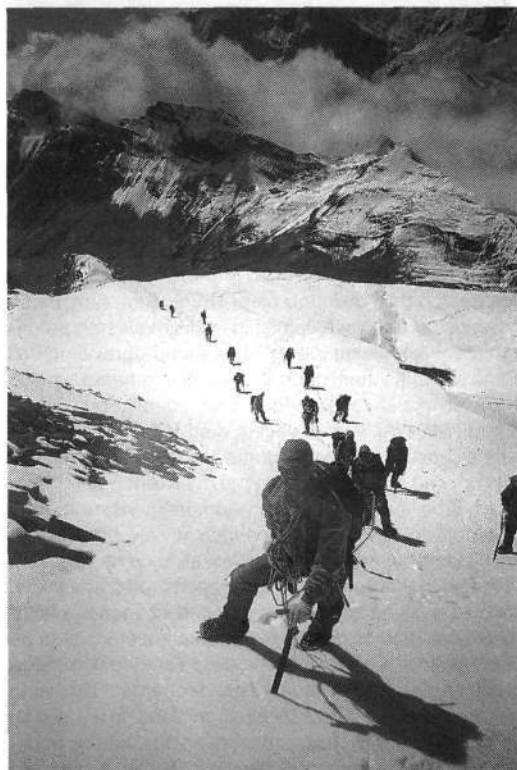
Bazni tabor med vzponom na Naur Peak

z vseh področij gorništv. Resnici na ljubo je treba povedati, da je to pogosto zelo trdo delo, saj imajo nepalski vrstniki precej slabšo podlago oziroma manj splošnega znanja, še posebne težave so pri matematiki in na podobnih področjih. Na koncu tečaja se lahko večina že enakovredno kosa s tečajniki v naših alpinističnih šolah, na žalost pa tega svojega na novo pridobljenega znanja ter izkušenj ne dograjujejo, saj se redki srečujejo s pravim plezanjem; večina namreč vodi ali nosi tovore le na kakšnih trekkingih, pa še srečni so, če sploh dobijo službo. V Himalaji se namreč ljudje skoraj izključno srečajo z gorami zaradi kruha, preživetja. Najboljši in najpogumnejši sicer plezajo tudi na osemtisočake, vendar je to večinoma v okviru tujih odprav. Z znanjem, ki ga pridobijo v slovenski gorniški šoli, prestopijo prvo varno stopnico na svoji gorniški poti. Večino tečajnikov na tečaj pošljejo agencije, kar pomeni, da so že prej vodili, vendar večina tukaj prvič drži v rokah cepin, prvič hodi z derezami, se sreča s skalnim in lednim plezanjem, hodi po ledeniku, se prvič povzpne na zasnežen himalajski vrh... Res je, da ti ljudje živijo v deželi najvišjih gora na svetu, vendar o gorništvu vedo malo ali pa sploh nič. In hoditi v gore brez osnovnega znanja je zelo nevarno tako za vodnika, še bolj pa za njegove kliente. In tako so naši gorniki že pred daljnimi leti spoznali, da lahko tem ljudem ponudijo nekaj zelo dragocenega – gorniško znanje in s tem možnost preživetja tudi v najtežjih razmerah.

MED GORAMI IN NA NJIHOVIH POBOČJIH

Prvi del tečaja smo opravili že v glavnem mestu Nepala Katmanduju. V katmandujski sopari smo predelali nekatere teoretične teme, tečajniki pa so opravili tudi del izpitov s teh predavanj. Dvakrat smo se odpravili v park Balaju, ki je blizu mesta in kjer so skalne stene, kjer lahko tečajniki praktično spoznajo in preizkusijo osnove plezalne in vrvne tehnike. Malo so nas ob tem »zabavale« tudi pijavke, ki so nadloga vlažnega ob-

dobja – monsuna, ki se še vedno ni poslovil. Upali smo, da na poti proti Manangu ne bo teh drobcenih živalic, ki lahko zelo zagrenijo življenje. Človeka začutijo že na daleč, so sila spretne in zlezejo povsod; slišal sem, da je nekomu med spanjem pijavka zlezla celo v usta. Po desetih dneh Katmanduja smo 19. septembra sedli

Vzpon po ledeniku proti vrhu Naur Peaka

Praktične vaje spuščanja po vrvi v plezalnem vrtcu pri Katmanduju

v avtobus in po dnevu vožnje do kraja Besisahar se je naslednji dan pričel pohod do Mananške doline, kjer stoji stavba šole. Pet dni hoje, okoli 100 kilometrov poti in 2500 višinskih metrov smo spoznavali prelepo deželo in njene ljudi, ki živijo ob reki Marsiandi. Reka nastaja iz ledeniških voda blizu Mananga, pot pa poteka ves čas po ozki dolini ob njeni strugi. Dan za nami so prišli v šolo tudi vsi tečajniki in nadaljevali smo predavanja in vaje. Nekaj praktičnih vaj smo opravili na šoli sami, saj so na steni pripravljene klini in ta namen, nekaj v bližnjih skalah, odšli smo tudi na ledenik pod Gangapurno (7454 m), kjer je večina med tečajniki prvič plezala s cepini in derezami, poglaviti del pa se je odvijal v gorah nad dolino, kjer smo preživeli teden dni.

Bazni tabor na 4400 metrih nadmorske višine nam je bil teden dni izhodišče za pohode v višje predele. Himalajski orli so radovedno opazovali tuje na njihovem območju, nekoliko pa smo tudi vznemirjali črede jakov, ki so se pasli na zelenih tratah v okolici baznega tabora. Srečali smo celo divje himalajske koze, v snegu pa našli sledove velike divje mačke, verjetno kakšnega bližnjega sorodnika snežnega leoparda. Ogromno planik, ki tukaj niso zaščitene, encijana in še drugih gorskih cvetic, ki jih poznamo tudi pri nas, nam je popestrilo naša potepanja po okoliških sedlih in vrhovih. Dvakrat smo se povzpeli do približno 5200 metrov, na

teh vzponih pa smo predelali tehniko hoje in plezanja v snegu. Tečajniki so se spremenili v vodnike, inštruktorji pa smo bili njihovi klienti. Treba je priznati, da so na večinoma prav dobro vodili naokoli in skoraj brez izjeme poslušali naše nasvete.

Predzadnji dan bivanja v višinah smo izbrali za vzpon na vrh Naur Peaka, ki je visok 5880 metrov. Vstajanje sredi noči, nočni pohod do ledenika in nato v jutranjih urah počasi med ledeniški razokami do grebena in po njem proti vrhu. Na vrh sicer nismo stopili, saj smo bili dogovorjeni za uro, ko se obrnemo nazaj proti bazi, in ta ura nas je ulovila malo pod vrhom, toda za tečajnike je bil vzpon zelo dobra izkušnja. Nagrajeni pa smo bili z odličnim razgledom, saj je polna luna prinesla s seboj tudi izboljšanje vremena, ki nam je delalo preglavice nekaj časa.

Zadnje dneve smo spet preživeli v stavbi šole, kjer so bili še zadnji izpiti, ki so prinesli tečajnikom zaključne ocene celotnega tečaja. Fantje so nam za konec pripravili še majhno zabavo, kuharji so spekli tudi torto, nato pa nas je pot vodila nazaj proti nižinam. Stavba šole bo samevala do naslednjega tečaja, če ga ne bodo organizirali kje drugje.

NA VRHU THORONG PEAKA

Roman Robas je takoj odšel v Katmandu, ostali trije slovenski inštruktorji pa smo odšli proti sedlu Thorong. Spremljal nas je Francoz. Ker smo se malo zamudili z odhodom iz šole, imeli smo namreč fotografiranje na tisoč in en način, smo morali kar stopiti, da smo prišli do večera na Thorong Phedi (pribl. 4600 m), kjer je nekakšno izhodišče za prehod čez sedlo. Z Matjazem sva imela namen obiskati še vrh nad sedlom, Thorong Peak, ki bi naj bil visok okoli 6100 metrov. Po dobri večerji, hrana je tukaj namreč skoraj najboljša na celotnem trekingu, smo hitro odšli v spalne vreče. Po premetavanju in gledanju na uro sva že opolnoči odšla navzgor. Po treh urah sva bila na sedlu, kjer pa je bilo zelo hladno. Opremila sva se, nahrbtnike pa pustila ob vznožju. Pred nama sta bili dve lučki, ki sta se vzpenjali navzgor. Kmalu sva ju ulovila, bila sta Italijan in Poljakinja. Odšel sem naprej in delal stopinje. Nad kar visokim pobočjem naklonine 40 do 45 stopinj se teren položi, tam je tudi nekaj razpok, nato pa sledi še dolg vršnji del.

Bil sem daleč spredaj. Zdanilo se je in sonce je pogledalo izza obzorja. Ni bilo konca, vrh in še eden in še in še. Končno sem prišel do zadnjega. Po radijski postaji se javim Andi, ki čaka spodaj, nato počakam na Matjaža. Čez pol ure je tudi on na vrhu, kmalu za njim še druga naveza. Fotografiramo prelep razgled, nato odhitimo navzdol. Še isti dan smo spet v Hongdeju pri letališču, čez tri dni v Besisaharju. En dan preživimo v Pokari, nato nas ropotajoč avtobus ponese nazaj v Katmandu.

Zaključek v Katmanduju je minil v podelitvi priznanj o opravljenem tečaju, zahvalili smo se drug drugemu, s predstavniki Nepalske planinske zveze pa smo se pogovarjali tudi o načrtih za prihodnost. Šest tednov je zelo hitro minilo, predvsem zaradi sila skopo odmerjenega časa. Še kakšen teden več zagotovo ne bi bil odveč, toda že tako je težko dobiti toliko dopusta in tudi

Udeleženci tečaja na šolskem dvorišču v Manangu

Foto: Roman Robas

to je mogoče razlog za manjše zanimanje inštruktorjev za to šolo. Največja težava pri vsej stvari pa je zagotovo denar, ki ga je treba vsako leto izprositi z velikimi mukami. **Tone Škarja**, načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva pri Planinski zvezi Slovenije, in **Bojan Pol-lak**, vodja šolanja v Nepal, sta zagotovo najzaslužnejša, da inštruktorji ne hodimo v Nepal na lastne stroške. Denar menda je, vendar ga je vsako leto zno-

va zelo težko izprositi, država pa se za tovrstno promocijo Slovenije sploh ne briga. Naše oblastnike prav malo zanima, da lahko Slovenci na ta način svoje znanje in izkušnje širimo po svetu. In jih bomo še naprej. Športniki in s tem tudi gorniki smo precej boljši ambasadorji svoje dežele kakor številni naši politiki in diplomati. Toda tudi to je del športa in gornišva.

Boris Strmšek

HUDOURNIK PIŠENCA, KI TEČE IZPOD VRŠIČA DO KRANJSKE GORE

ODKOD IME ZNANEGA POTOKA

VID ČERNE

Bodi napisano bolj zaradi naše preteklosti, spoštovanja do naših prednikov, do njih skrbi za vsakdanji kruh, ne pa zaradi kakršnekoli polemike ali žolčnih razprav, ki se rade razvijejo le v to, kdo naj bi imel v danem primeru prav. Napisano velja pravopisnemu imenu hudournika 'Pišnica', kot je omenjeno v Slovenskem pravopisu, tudi v vseh zemljepisnih kartah in različnih turističnih vodičih; hudourniku od njegovega izvira na območju Vršiča do izlita v Savo na vzhodnem koncu Kranjske Gore. Ni namen tega sestavka predlagati spremembo imena omenjenega hudournika, ki je znan skoraj vsakemu pohodniku po dolini Velike Pišnice na poti proti Krnici ali Vršiču. Rad bi le ovrgel napačne trditve posameznikov o nastanku imena tega hudournika, nastalega v preteklih stoletjih.

Tu prevladujeta dve napačni mnenji, ki imata verjetno svoj izvor v nekem (recimo) logičnem sklepanju v korenenu sedanjega imena. Prevladujeta kdo ve od kod vzeti različici. Po prvi naj bi bil osnova 'piš' – piš vetra, češ, po dolini večkrat piha močan veter, posebno še ob vodi, in pristajala naj bi ji izpeljanka Pišnica. Sliši se lepo. Po drugi različici pa naj bi voda dobila ime od oblike kamenja, prodovine in peska, ki ga nenehno, bolj ali manj, plavi po svoji strugi navzdol, torej – Peščenica in podobno Pišnica.

Vendar ne drži ne eno ne drugo!

Star rokopis v kranjskogorskem arhivu* navaja ime 'Kopišenca' – torej izhaja ime iz besede 'kopišče' (v na-

rečju kopiše), tj. po krajih, kjer so blizu struge kuhali oglje. Dejansko je bilo ob vznožju gorā doline Velike Pišence tako kot tudi v Karavankah in na severnem pobočju Vitranca v času velike porabe oglja za železarstvo na Gorenjskem mnogo kopišč, katerih sledovi in ostanki zdrobljenega oglja so vidni še danes. Mimo tekoča voda je bila poimenovana po takrat najpogostejši – poleg kmetijstva – ogljarski dejavnosti, ki je prebivalstvu omogočala zaslužek in preživetje. 'Kopišenca' – izredno zanimivo in lepo domače ime – se je nato skrajšalo v Pišenco in se uporabljalo dosledno tudi v vseh uradnih spisih do novejšje popačenke Pišnica.

Iz navedenega je razvidno, kar temelji na vseh starejših zapisih, da ime hudournika Pišenca (še danes narečno Piš'nca) ni osnovano ne na 'pišu', niti po pesku alirodu.

In še zanimivost o zadnjem odseku struge in toku Piš'nca iz polpreteklega obdobja. Jeseni leta 1885 je več kot tri dni neprenehoma izredno močno deževalo. Vse vode v Dolini so močno narasle, najbolj pa hudournik Piš'nca. Zaradi skalovitega zaledja, odpadlega listja v jeseni in zmrznjenih tal voda ni imela nobenih zadržkov. Posledice poplave so bile katastrofalne. V Trstju, na območju od hotela Erika navzdol do sedanjega kopaljšča Jasna, je voda zasula vse rodno polje, nji-

*Jožef Volc, stolni kanonik: Podkoren, črtice iz preteklosti vasi in gorenjske Doline